

PŘESHraničNÍ PROBLEMATIKA 1

ÚVOD / HISTORIOGEOGRAFIE

ÚVOD DO PROBLEMATIKY / 1

- Specifické území – v územním kontextu
 - Národním (Česka)
 - Mezinárodním (středo/evropském)
- Interdisciplinarita, komplexita, vývoj (kontinuita)
- Teorie, aplikace, praxe
- Trvalý zájem X proměna rámcových podmínek
- Přehled literatury k problematice pohraničí / bibliografie (DOKOUPIL ed. 2001) – rovina:
 - obsahová
 - institucionální
 - autorská
 - územní

ÚVOD DO PROBLEMATIKY / 2

- V Evropě státy na národnostním principu
- Evropská charta prostorového uspořádání (1983) – zvláštní územní typ „“
- Evropská charta hraničních a přeshraničních regionů (1981) – klíčové pojmy
- Česko:
 - exponovanost (HAMPL, ŘEHÁK)
 - tranzitní funkce
 - Čechy vs. Morava a Slezsko (ILLNER), SxJ → ZxV
 - územní diference: úseky, sousedé
 - integrita, řádovost (hierarchie), problémovost
 - společné/přeshraniční rozvojové koncepty / euroregiony

ČESKÉ EUROREGIONY

ÚVOD DO PROBLEMATIKY / 3

- Usměrnění socioekonomického/regionálního rozvoje pohraničí (ČR) – dimenze:
 - Vnitřní: poměna pohraničí vč. působení přeshraniční spolupráce
 - Hodnocení integrace ČR do EU
- Metody sledování: kombinace
 - tvrdých (statistických) dat / objektivní realita
+x
 - měkkých dat, pocházejících z empirických šetření / subjektivní reflexe
- Možnost zpracování bakalářských/diplomových prací – zapojení do výzkumu

HISTORICKOGEOGRAFICKÝ POHLED / 1

- Dějiny pohraničí ± dějiny státu a přilehlých oblastí
- Idiografický popis +x projev obecných a přirozených tendencí polarizace prostoru
- Vnitřní diferenciacie – faktory: geografická poloha, funkce území, vývojová specifika („historické klima“)
- Vytyčování hranic: DVORSKÝ (1918), KORČÁK (1938), TRÁVNÍČEK (1986) aj. →
- Proměna a formování regionální (přeshraniční) identity →
- „Fungování prostoru“ v minulosti, v historických souvislostech (JELEČEK, CHROMÝ) →
- Využití v regionálním plánování

HISTORICKOGEOGRAFICKÝ POHLED / 2

- Geografická poloha, ovlivněná jak autochtonními, tak alochtonními vlivy:
 - „vnější“ makropolohové hledisko: (historické) rozvojové osy („zemské brány“, obchodní stezky)
 - „vnitřní“ hledisko: fyzickogeografické podmínky → míra bariér a omezení
 - faktor sousedství – geopolitické aspekty (Západní Německo x Slovensko)
- Periodizace vývoje pohraničí – identická s vývojem státního území, období:
 - předindustriální: hranice panství, zemské
 - 1848-1918: stratifikace, formování hranic (politická – státní, kulturní – etnická) (Boháč 1999)
 - vznik Československa, Protektorátu Čechy a Morava
 - tzv. železná opona...

1938/1969/1991

HISTORICKOGEOGRAFICKÝ POHLED / 3

- ...
 - dosidlovací politika (1953/1960/1969/1977)
 - podpora jihozápadního pohraničí (1986-)
 - pád železné opony (1989), rozdělení Československa resp. vznik Česka (1993)
 - vstup do EU (2004) a do Schengenu (2011)
- Územní typy (ve vazbě na vznik a vývoj osídlení):
 - Staré kmenové oblasti
 - Kolonizovaná území
 - Rekolonizovaná území
 - Nově kolonizovaná území
- Podle charakteru hranice – pohraničí:
 - stabilně mezistátní,
 - mezi původně jen administrativními jednotkami,
 - nově vymezená hranice

HISTORICKOGEOGRAFICKÝ POHLED / 4

- Specifika vývoje pohraničí ČR:
 - Poválečná výměna obyvatelstva
 - Socioekonomické změny
 - Deformace sídelního systému
 - Sociálně politická změna
 - Změna krajinné sféry a životního prostředí
- Protichůdné tendence řízení území:
 - realizace zájmů centra („shora“) a
 - realizace místních zájmů – občanskou společností („zdola“)
- Pohraničí dosidlované vs. ostatní území
- Přebírání a rozvoj tradic z přilehlých vnitrozemských oblastí → aspekty kolektivismu
- Dichotomie pohraničí – vnitrozemí, meziprostor (KOMLOSY 1995) – jednotky závislé → řízené
- Paměť krajiny, symboly, strategická poloha (obránná → integrační)

FRÝDLANT V ČECHÁCH

